

PILOOTPROJECT DRUGBEHANDELINGSKAMER

SAMENWERKINGSPROTOCOL

Minister van Justitie – VZW POPOV GGZ – Procureur des Konings te Gent –
Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Gent – Stafhouder van de
balie te Gent

PARTIJEN

Tussen:

1. De minister van Justitie, de heer VANDEURZEN, met kantoren te Brussel, Waterloolaan 115;
2. Het Overlegplatform Geestelijke Gezondheidszorg Oost-Vlaanderen - VZW POPOV GGZ, waaronder het Netwerk Zorgcircuit Middelenmisbruik Oost-Vlaanderen ressorteert, met kantoren te Gent (Drongen), Oude Abdij, Drongenplein 26, vertegenwoordigd door de voorzitter, de heer Jan WILLEMS ;
3. De procureur des Konings bij de rechtbank van eerste aanleg te Gent, de heer Johan SABBE met kantoren te Gent, gerechtsgebouw, Opgeëistenlaan 401/b.
4. De Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Gent, de heer Roland TACK, met kantoren te Gent, gerechtsgebouw, Opgeëistenlaan 401/b.
5. De Stafhouder van de balie te Gent, de heer Dominique MATTHIJS, met kantoren te Gent, gerechtsgebouw, Opgeëistenlaan 401/b.
6. De directeur van het justitiehuis, de heer Ronny BLOMME, met kantoren te Gent, Cataloniëstraat 6-9;

Wordt het hiernavolgend samenwerkingsprotocol afgesloten met het oog op de realisatie van het pilootproject DRUGBEHANDELINGSKAMER, waarvan de principes en werkwijzen zijn vervat in bijlage 1.

DOELSTELLINGEN

Het pilootproject 'DRUGBEHANDELINGSKAMER' heeft tot doel binnen de schoot van de rechtbank van eerste aanleg te Gent een gespecialiseerde kamer te voorzien voor niet georganiseerde drug- en druggerelateerde criminaliteit waarbij in hoofde van de beklaagden een verslavingsproblematiek aan de grondslag ligt van de feiten waarvoor zij worden gedagvaard.

De kernprincipes (omstandig uiteengezet in bijlage 1) kunnen als volgt worden samengevat:

- Op elke zitting is de liaison van de hulpverlening aanwezig die de rol van casemanager vervult en die de beklaagde bijstaat in het opstellen van een behandelingstraject en de aanpak van de randproblemen;
- Er wordt -vóór de bestraffing - een strikte opvolging voorzien van de beklaagde in de schoot van de zetel gedurende een periode van zes tot tien maanden;
- Besluitvorming komt tot stand na de noodzakelijke gespecialiseerde inbreng van iedere actor;
- De beklaagde wordt in elke fase van de procedure geconfronteerd met dezelfde actoren (in de mate van het mogelijke steeds dezelfde rechter, dezelfde parketmagistraat, dezelfde liaison, dezelfde raadsman);
- de verschillende betrokken actoren streven naar de ontwikkeling van een samenwerkingsverband ten einde de werking van de DRUGBEHANDELINGSKAMER te optimaliseren en te faciliteren (vormingen, opleidingen, werkbezoeken,...).

ENGAGEMENTEN

1. De Minister van Justitie engageert zich :

- Een personeelslid met voldoende ervaring in de drughulpverlening aan te werven bij de rechtbank van eerste aanleg te Gent, met het oog op het vervullen van de liaisonfunctie zoals omschreven in bijlage 1; Het werkterrein van de liaison bevindt zich - gelet op zijn specifieke functie zoals omschreven in bijlage 1 – enerzijds op het justitiepaleis en anderzijds bij de VZW POPOV GGZ, zijnde de faciliterende VZW waaronder het Netwerk Zorgcircuit Middelenmisbruik Oost-Vlaanderen ressorteert, de overkoepelende organisatie van de diverse centra van de drughulpverlening in de regio; Hij is autonoom in de uitoefening van zijn specifieke liaisontaak en handelt volgens de deontologie en regels inzake privacy en beroepsgeheim zoals deze gelden in de voorzieningen van het Netwerk Zorgcircuit Middelenmisbruik Oost-Vlaanderen;
- De financiering van de logistieke middelen ter beschikking gesteld van deze liaison door de VZW POPOV GGZ en de gegeven vorming/bijstand;
- Te voorzien in de wetenschappelijke ondersteuning van het pilootproject DRUGBEHANDELINGSKAMER door middel van de Dienst voor Strafrechtelijk Beleid en de vergoeding van de prestaties van medewerking in dit verband verricht door de VZW POPOV GGZ;
- De prestaties verricht door advocaten belast met gedeeltelijke of volledige kosteloze juridische tweedelijnsbijstand binnen het pilootproject DRUGBEHANDELINGSKAMER naar aanleiding van de inleidingszitting, oriëntatiezitting, opvolgzitting en eindzitting te valoriseren binnen het puntensysteem als daadwerkelijke bijkomende zitting voor de correctionele rechtbank;

2. Het Overlegplatform Geestelijke Gezondheidszorg Oost-Vlaanderen - VZW POVOV GGZ engageert zich :

- De nodige logistieke middelen ter beschikking te stellen van de liaison en te voorzien in de nodige vorming en bijstand van deze liaison;
- De nodige prestaties te verrichten in het kader van de begeleiding- en evaluatieopdracht van de Dienst voor Strafrechtelijk Beleid;

3. De procureur des Konings te Gent engageert zich :

- Het vervolgingsbeleid van het parket Gent af te stemmen op de principes van het pilootproject en de werkwijzen ervan toe te passen in de dossiers die er voor in aanmerking komen;
- De werking van de DRUGBEHANDELINGSKAMER op het niveau van het parket te voorzien van voldoende administratieve ondersteuning;

4. De Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Gent engageert zich:

- De selectie te organiseren met het oog op de aanwerving van de liaison, zoals omschreven in bijlage 1 – in samenspraak met de procureur des Konings en de VZW POPOV GGZ;
- Binnen de schoot van de zetel een DRUGBEHANDELINGSKAMER te voorzien die zal worden georganiseerd zoals omschreven in bijlage 1;
- De werking van de DRUGBEHANDELINGSKAMER op het niveau van de zetel te voorzien van voldoende administratieve ondersteuning;

5. De Stafhouder van de balie te Gent engageert zich:

Op de eerstvolgende vergadering van de Raad van de Orde te Gent, die zal worden gehouden op 8 april 2008, ter goedkeuring voor te leggen, het engagement van de balie om:

- Het bureau voor Juridische Bijstand derwijze te organiseren dat de beklaagde, die in elke fase dient te verschijnen voor de DRUGBEHANDELINGSKAMER, verzekerd wordt van de bijstand van een in de drugmaterie opgeleide raadsman met dien verstande dat die daarvoor eveneens punten verwerft ten einde een vergoeding te bekomen;
- Te voorzien in een opleiding ten einde advocaten toe te laten zich te bekwamen in de drugmaterie en werking van de DRUGBEHANDELINGSKAMER;
- De werking van de DRUGBEHANDELINGSKAMER op het niveau van de balie te voorzien van voldoende administratieve ondersteuning;

6. De directeur van het justitiehuis gelegen te Gent engageert zich:

- De werking van de DRUGBEHANDELINGSKAMER te ondersteunen op het niveau van het justitiehuis op de wijze zoals omschreven in bijlage 1;
- De liaison bij de DRUGBEHANDELINGSKAMER te ondersteunen ten einde te komen tot een globale aanpak van de problematiek van de beklagde.

TIMING EN TIJDSDUUR

Het pilootproject 'DRUGBEHANDELINGSKAMER' start op 1 mei 2008. Het wordt voorzien voor een periode van 2 jaar, met een tussentijdse evaluatie na 1 jaar.

EVALUATIE EN BEGELEIDING

Het pilootproject ' DRUGBEHANDELINGSKAMER' wordt wetenschappelijk begeleid en geëvalueerd door de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid en door een multidisciplinair begeleidingscomité bestaande uit volgende personen:

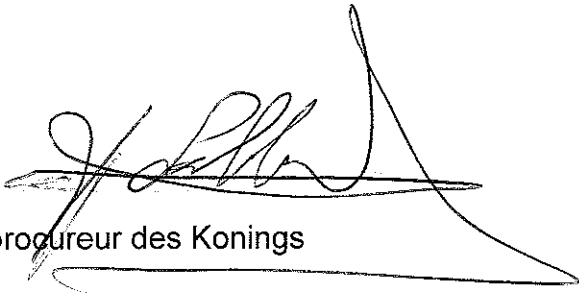
- een vertegenwoordiger van Dienst voor het Strafrechtelijk beleid
- een afgevaardigde van de minister van justitie
- een afgevaardigde van de minister van volksgezondheid
- een vertegenwoordiger van de VZW POPOV GGZ en/of netwerk zorgcircuit middelengebruik
- een vertegenwoordiger van het justitiehuis
- een vertegenwoordiger van de procureur des Konings
- een vertegenwoordiger van de procureur-generaal Gent
- een vertegenwoordiger van het expertisenetwerk drugs bij het College van Procureurs-generaal
- een vertegenwoordiger van de balie
- een vertegenwoordiger van de zetel

Een eerste evaluatie vindt plaats tegen het einde van het eerste werkingsjaar.

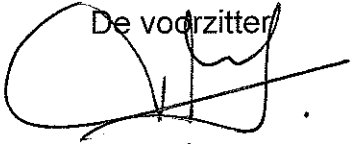
De eindevaluatie van het pilootproject vindt plaats op het einde van het tweede werkingsjaar.

De evaluatie van het project gebeurt aan de hand van volgende criteria :

- het totaal aantal dossiers, het aantal dossiers waarin op het aanbod wordt ingegaan, het aantal dossiers waarin succesvol de voorwaarden worden opgevolgd ;
- het aantal dossiers / het aantal individuele cliënten ;
- de tijdsinvestering / dossier op elk niveau (rechtbank, griffie, parket, administratie, hulpverlening, balie, justitiehuis);
- de kwalitatieve inschatting door alle partners van de aard van samenwerking.

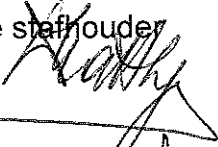

De procureur des Konings

De voorzitter

De stafhouder

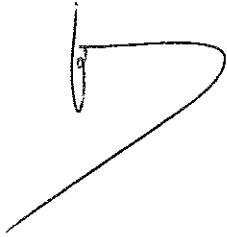
De directeur van het justitiehuis

De voorzitter van het Overlegplatform Geestelijke Gezondheidszorg Oost-Vlaanderen
VZW POPOV GGZ

De minister van Justitie

BIJLAGE 1: Tekst Pilotproject DRUGBEHANDELINGSKAMER

PILOOTPROJECT DRUGS IN 3D IN DE GENTSE RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG: DE DRUGBEHANDELINGSKAMER (DBK)

A. INLEIDING

1. Het huidige Belgische drugbeleid

De parlementaire werkgroep drugs heeft in 1996-1997 een aantal zeer belangrijke aanbevelingen geformuleerd voor de aanpak van de drugproblematiek. Naast de repressieve aanpak van het drugaanbod moet vermeden worden dat druggebruikers, die verder geen zware misdrijven plegen, in de gevangenis terechtkomen. De samenwerking tussen justitie en hulpverlening moet worden uitgebouwd ter bescherming van de samenleving enerzijds en van de gebruikers anderzijds. Het belang van alternatieve afhandeling werd beklemtoond in die zin dat er maximaal gebruik dient van gemaakt in de plaats van druggebruikers naar de gevangenis te sturen.

In januari 2001 kwam de Federale Beleidsnota Drugs tot stand. In de opbouw van het beleid wordt ook hier de klemtoon gelegd op hulpverlening, gericht op risicobeperking en reïntegratie van de problematische gebruikers, in die zin dat het strafrecht als ultimum remedium dient te fungeren ten aanzien van de gebruikers.

In juni 2003 werd de drugwetgeving aangepast. De wijzigingen steunden op drie pijlers:

- preventie voor de niet gebruiker en de niet-problematische gebruiker;
- hulpverlening ten aanzien van de problematische gebruikers
- repressie ten aanzien van de dealers.

Met betrekking tot de tweede pijler werden drie sleutelbegrippen in de wetgeving ingevoerd: de case manager justitie, de case manager hulpverlening en het therapeutisch advies.

Tot op heden blijven deze begrippen echter dode letter.

Vanuit de vaststelling dat er op het niveau van het parket geen mogelijkheden voor handen waren om loutere druggebruikers op een efficiënte manier naar de hulpverlening te oriënteren werd op het Parket te Gent het pilootproject Proefzorg geconcipeerd. Op 1 augustus 2005 werd een protocol afgesloten tussen de toenmalige minister van justitie, de procureur des Konings te Gent en de Oostvlaamse drughulpverlening (verenigd in het netwerk "zorgcircuit middelenmisbruik" en verankerd in de VZW POPOV GGZ). Hierin verklaarde de minister van justitie zich akkoord om gedurende twee jaar het pilootproject 'Proefzorg' te Gent te ondersteunen.

Ondertussen werd dit proefzorgproject positief geëvalueerd en wil de huidige minister van justitie een uitbreiding van dit Gentse proefzorgproject naar andere gerechtelijke arrondissementen.

Aan de Dienst voor het Strafrechtelijke Beleid werd gevraagd om dit verder structureel uit te tekenen en tevens na te gaan hoe dit project wettelijk kan worden verankerd.

Vanuit justitie dient op het meest geschikte niveau te worden doorverwezen naar de hulpverlening. Voor loutere gebruikers is dit het niveau van het parket, zoals nu bij proefzorg gebeurt. Voor gebruikers die druggereleerde feiten plegen met een relatief beperkte impact voor de slachtoffers, kan dit desgevallend via het systeem van de bemiddeling in strafzaken. Voor gebruikers die reeds meerdere kansen van justitie hebben gekregen, voor verdachten waarbij proefzorg of bemiddeling mislukt en voor verslaafden die ernstige druggereleerde criminaliteit plegen, is een dagvaarding voor de rechtbank noodzakelijk, al dan niet na een periode van voorlopige hechtenis.

Het is duidelijk dat in bepaalde gevallen - en vooral bij inbreuken op de drugwetgeving of druggerelateerde feiten - het opleggen van probatievoorwaarden essentieel voorkomt. Het is evenwel even duidelijk dat het huidige systeem vaak geen adequaat antwoord biedt op de verslavingsproblematiek en dat de Belgische justitie er niet in slaagt om snel en efficiënt te reageren met betrekking tot personen die een acute drugproblematiek kennen. Het probatiesysteem betreft een log systeem waarbij moeilijk op efficiënte kan worden ingespeeld op het - vaak wijzigende - gedrag van de drugdelinquent. De logheid van het systeem is de doorwinterde delinquent vaak bekend met als gevolg dat hij misbruik maakt van de zwakheden ervan.

2. Probleemstelling

Wanneer de traditionele paden worden bewandeld en het Openbaar Ministerie een pleger van een druggerelateerd feit voor de rechtbank dagvaardt, kan de beklagde onmogelijk op een snelle, gecontroleerde wijze worden georiënteerd naar de hulpverlening. In eerste instantie zal de nodige tijd verlopen vooraleer de parketmagistraat overgaat tot dagvaarding van de zaak. Wanneer de zaak wordt ingeleid voor de rechtbank en er dezelfde dag nog probatie-maatregelen worden opgelegd, dan zal het sowieso nog ongeveer één maand duren vooraleer de griffie de Voorzitter van de Probatiecommissie aanschrijft (de zaak dient immers in kracht van gewijsde te zijn). Er verloopt opnieuw tijd voor de aanstelling van een justitieassistent die zal belast worden met de opvolging van het specifieke dossier. Eenmaal de justitieassistent is aangewezen zal die pogen de probant uit te nodigen voor een gesprek. Vaak loopt het hier reeds fout en zal de justitieassistent geconfronteerd worden met het feit dat de probant geen stabiele leefsituatie kent en onvindbaar blijkt te zijn of gewoonweg niet reageert op de uitnodigingen. De mogelijkheden van de justitieassistent zijn ontoereikend om hier een antwoord op te bieden. Indien de justitieassistent er wel in slaagt een afspraak te organiseren met de probant wordt de zaak besproken en zal men proberen de probant naar de hulpverlening te oriënteren. Het spreekt voor zich dat hier intussen heel wat tijd is over heen gegaan. Wanneer men er uiteindelijk toch in slaagt de betrokkene te oriënteren naar de drughulpverlening, heeft men geen instrumenten ter beschikking om efficiënt te reageren op hervat of andere probleemsituaties. In eerste instantie zal men opnieuw contact pogen te zoeken met de probant. Als de probant zich niet schikt naar de wensen van de justitieassistent wordt hij per aangetekend schrijven uitgenodigd naar een zitting van de probatiecommissie. Deze commissie kan enkel voorstellen aan het parket om de probatiemaatregelen te herroepen. De zaak wordt dan opnieuw verwezen naar het Openbaar Ministerie die de zaak op zitting dient te brengen, alwaar de rechtbank dient te oordelen over de opportuniteit van de herroeping. Opzoekingen hebben geleerd dat tussen de datum van het originele vonnis waarbij probatievoorwaarden worden opgelegd en het voorstel tot herroeping al snel meer dan twee jaar kunnen verlopen zijn. Wanneer de effectieve beslissing tot herroeping door de probatiecommissie wordt genomen, zal het gauw maanden duren alvorens de zaak voor de rechtbank wordt gebracht.

Vaak wordt de rechtbank, die dient te oordelen over de herroeping van de probatiemaatregelen, geconfronteerd met het feit dat de probant na ontvangst van zijn dagvaarding snel opnieuw stappen heeft ondernomen om te voldoen aan de hem opgelegde voorwaarden. Op die manier dreigt men in een vicieuze cirkel terecht te komen waarbij de probant het bestaande systeem kan misbruiken, om zonder al te veel inspanningen de zaak voorbij de termijn te tillen waarin de maatregelen gelden.

De praktijkervaring leert dat wanneer de beklagde maatregelen dient na te leven in de schoot van de zetel (en de zaak voor evaluatie wordt uitgesteld naar een latere zitting) de navolging van de voorwaarden veel groter is.

3. Drug Treatment Courts in de Verenigde Staten en Canada

De Hoge Raad voor Justitie –in samenwerking met de Koning Boudewijn stichting- gaf ons de kans om in het kader van de buitenlandse stages voor magistraten de werking van de Drugtreatment Courts in New York, Washington, Vancouver en Toronto te bestuderen. Het voordeel in dit verband was dat zowel iemand van de zittende magistratuur als iemand van de staande magistratuur – elk met hun eigen specifieke achtergrond - zich rekenschap kon geven van de werking van de drugtreatment court.

Eind jaren 80 werden de rechtbanken in de Verenigde Staten geconfronteerd met een dramatische toename van drug- en druggerelateerde zaken. Dit feit, gecombineerd met verplichte gevangenisstraffen heeft geleid tot overbevolking in de gevangenissen. In 1989 werd onder impuls van het openbaar ministerie, de zetel en de sociale sector een alternatieve afhandelingswijze geïmplementeerd ten einde een aangepast en adequaat antwoord te bieden op drug – en druggerelateerde misdrijven. Deze afhandelingswijze kreeg de naam 'drug treatment courts' mee.

De essentie van dit systeem bestaat erin dat de therapeutische mogelijkheden van de drugbehandeling worden geïntegreerd in het eigenlijke strafproces. In dit samengaan van diensten ondergaat de beklaagde een intensieve drugbehandeling, een specifieke begeleiding (case management) en dient hij op geregelde tijdstippen te verschijnen voor de rechtbank waar verslag wordt uitgebracht. Een zeer belangrijk aspect is de samenwerking van de diverse actoren (professionelen uit de sociale sector, openbaar ministerie en zetel). Het is dit interdisciplinaire team dat het individuele dossier van de beklaagde behandelt op de specifiek daartoe voorziene zittingen en dat een globale kijk houdt op het functioneren van het programma. Ieder teamlid kan aanbevelingen maken met betrekking tot sancties of aanmoedigingen afhankelijk van de medewerking van de beklaagde.

Deze benaderingswijze blijkt een groot succes te zijn:

- De VSA tellen thans meer dan 1200 drug courts;
- Daar waar de drugcourts aanvankelijk enkel belast werden met minder zware zaken, worden zij sinds 1997 ook ingeschakeld voor zwaardere druggerelateerde criminaliteit en langdurig druggebruik;
- Uit diverse onderzoeken is gebleken dat de drugcourts belangrijke economische, sociale en individuele voordelen met zich meebrengen; zo blijkt dat er een belangrijke terugval is van recidive en dat de besparingen gegenereerd door het systeem zeven maal hoger zijn dan de kosten verbonden aan het functioneren van de drugcourts;
- Het systeem van de drugcourts wordt geïmplementeerd in een nog steeds groeiend aantal landen;
- De Verenigde Naties (Office on Drugs and Crime) heeft een werkgroep opgericht tot ondersteuning van de Drug Treatment Courts aangezien deze volledig passen in de 'UN 1988 Drugs Convention';
- Onderzoek heeft uitgewezen dat de beklaagden die in het systeem van de drugcourts met steeds dezelfde rechter worden geconfronteerd, meer geneigd zijn het programma te beëindigen dan beklaagden die met meerdere rechters worden geconfronteerd.

Binnen de huidige Belgische context met enerzijds een steeds toenemend aantal zwaar verslaafden die in vele gevallen ook randcriminaliteit plegen, en anderzijds de overbevolking van de gevangenissen, vormt een dergelijk 'drugcourtsysteem' een adequate oplossing.

Het is essentieel te streven naar een zinvolle en gedragscorrigerende bestraffing ten aanzien van druggebruikers, zodanig dat de maatschappij behoed wordt voor verder delinquent gedrag. Uit alle studies blijkt dat het systeem van de drugcourts dit doel bereikt. De strikte begeleiding werkt probleemoplossend voor de beklaagde zelf, met minder delinquentie tot gevolg voor de maatschappij, zodat het nettoresultaat onverbloemd positief is te noemen. Dit is ook de reden waarom de Verenigde Naties besloten hebben om het implementeren van dergelijke rechtbanken aan te moedigen.

In Toronto en Vancouver zijn recent twee pilootprojecten opgestart waarbij het Amerikaanse model werd toegepast in het Canadese justitieel systeem, systeem dat nauwer aansluit bij het Belgische. Ook het Canadese hulpverleningssysteem blijkt meer overeenstemming te vertonen met het onze.

Na de bestudering van het 'drug treatment court-systeem' is het besef gerezen dat het moet mogelijk zijn om ook in België op efficiëntere wijze doorverwijzingen te organiseren voor dergelijke drugdelinquenten.

Op het niveau van het parket werd één en ander uitgebouwd in het kader van het proefzorgproject. We kunnen evenwel niet buiten de vaststelling dat wanneer proefzorg mislukt de delinquent opnieuw in het 'reguliere' systeem terecht komt, waarbij we steeds weer worden geconfronteerd met het probleem dat een begeleiding niet meteen kan worden opgestart en integendeel het reguliere systeem verlamd werkt. Bovendien komt in voorkomend geval de gebruiker in kwestie terug in zijn dagelijkse leefomgeving zonder enige vorm van hulpverlening, waardoor de kans op verder gebruik of herval en druggerelateerde criminaliteit groot is.

Vanuit bovenstaande vaststellingen zijn we tot het besluit gekomen dat drugdossiers en dossiers met druggerelateerde feiten waarbij de beklaagde een problematisch gebruiker is en de verslaving aan de basis van de feiten ligt, dienen gecentraliseerd bij één kamer van de rechtbank, waar openbaar ministerie en rechter gespecialiseerd zijn in de drugmaterie en bij elke zitting een verbindingpersoon uit de hulpverlening aanwezig is die op vraag van de rechtbank, de beklaagde/cliënt kan bijstaan bij het vinden van de meest geschikte hulpverleningsvorm en kan helpen bij de realisatie van een doorverwijzing. Om verwarring met andere projecten te vermijden wordt de betrokken hulpverlener hier niet "case manager hulpverlening" (cfr nieuwe drugwetgeving) maar "liaison hulpverlening" genoemd.

B. PILOOTPROJECT BINNEN DE RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE GENT

I. ALGEMEEN

Wij wensen in eerste instantie de mogelijkheid na te gaan om een drugcourtsysteem als pilootproject te implementeren in de bestaande rechtbank zonder dat enig wetgevend werk noodzakelijk is en zonder al te grote financiële input. Het voordeel hiervan is dat het project vrij eenvoudig kan worden opgestart en geëvalueerd én dat eventueel te verrichten wetgevend werk kan ontstaan na evaluatie van het pilootproject. Wanneer het project de nodige wetenschappelijke ondersteuning krijgt, kan deze evaluatie op hoogstaand niveau gebeuren en kan naar de wetgever toe een onderbouwd advies gegeven worden.

Het implementeren van een drugcourt binnen ons systeem vereist aanpassingen op vier niveau's:

- niveau van het parket
- niveau van de zetel
- niveau van de hulpverlening
- niveau van de balie

Het komt er op neer al de voornoemde actoren zich samen achter één project te laten scharen zonder dat de onafhankelijkheid van elkeen in het gedrang komt. Het parket moet de volledige eindbeslissing behouden met betrekking tot het door haar gevoerde beleid. De magistraten van de zetel moeten in staat zijn om de uiteindelijke beslissing te nemen over dossiers die verwezen of gedagvaard zijn. De hulpverlening moet onaantastbaar blijven met betrekking tot de verstrekte behandeling zonder enige externe inmenging en de balie moet haar eigen specifieke taak kunnen blijven uitoefenen.

De slaagkans van een succesvolle drugcourt hangt af van de mate waarin – mits wederzijds respect voor de eigenheid van ieders functie - kan worden samengewerkt. Één en ander impliceert dat vele beslissingen na samenspraak en met de noodzakelijke inbreng van ieders expertise dienen te worden genomen. Iedere actor behoudt zijn functie, doch de beslissingen komen tot stand na inbreng van de anderen.

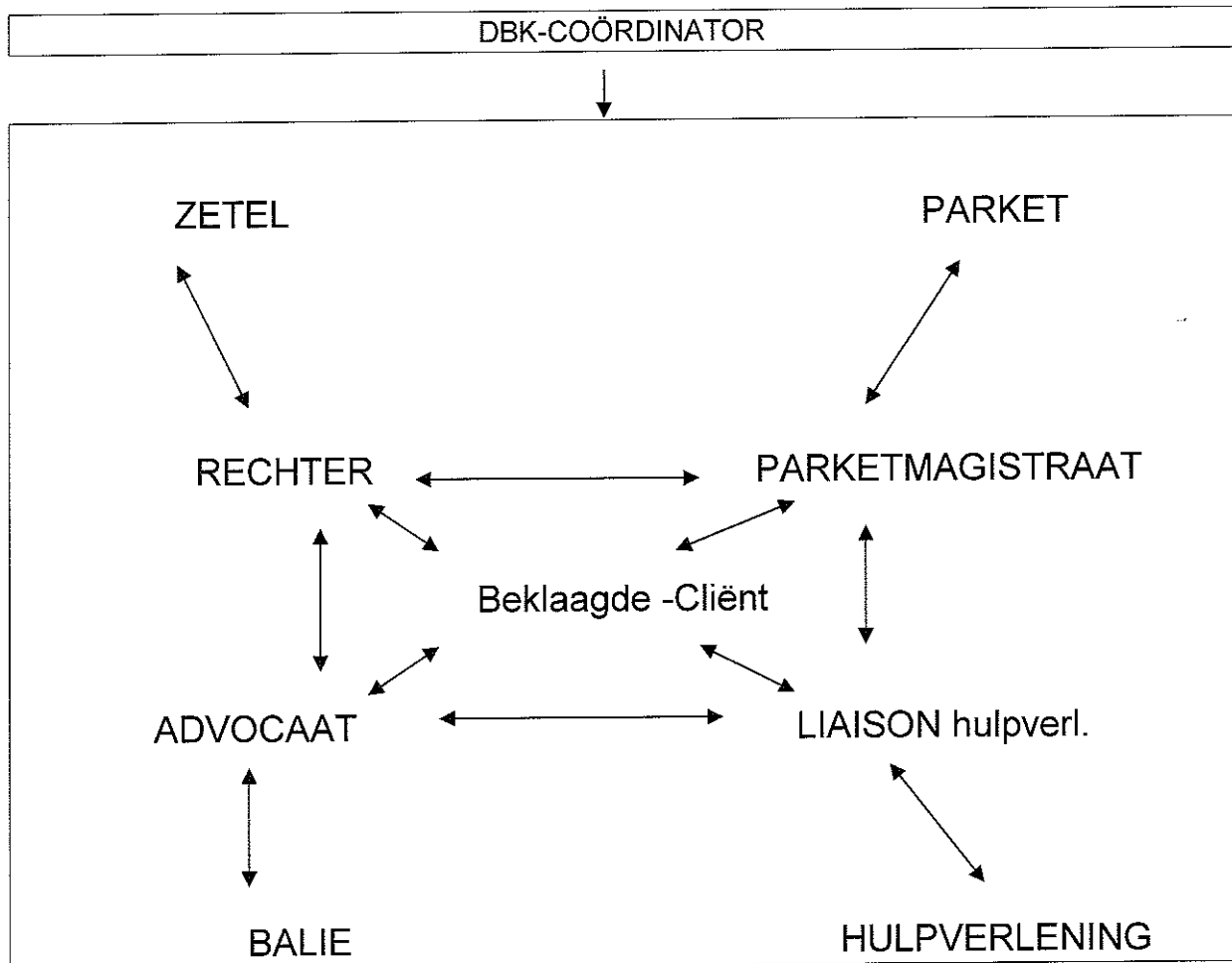
Dit geldt overigens voor het tot stand komen van het ganse project. Spijts de drugcourts reeds in veel landen zijn geïmplementeerd, wordt benadrukt dat niet zoiets bestaat als een allesomvattend draaiboek. De drugcourt dient gevormd door overleg tussen de actoren rekening houdend met elkanders specificiteiten.

Hieronder wordt alvast gepoogd om een structuur uit te werken voornamelijk voortvloeiend uit onze ervaring en na consultatie met de andere actoren. Zowel met de balie, de hulpverlening als met het justitiehuis werden diverse vergaderingen belegd. Bij de creatie en herhaalde herwerking van het onderhavige model hebben we gepoogd om een werkbare 'drugbehandelingskamer' binnen de rechtbank tot stand te brengen. Het spreekt voor zich dat dit theoretische model moet proefdraaien ten einde na te gaan welke praktische aanpassingen nog dienen te geschieden.

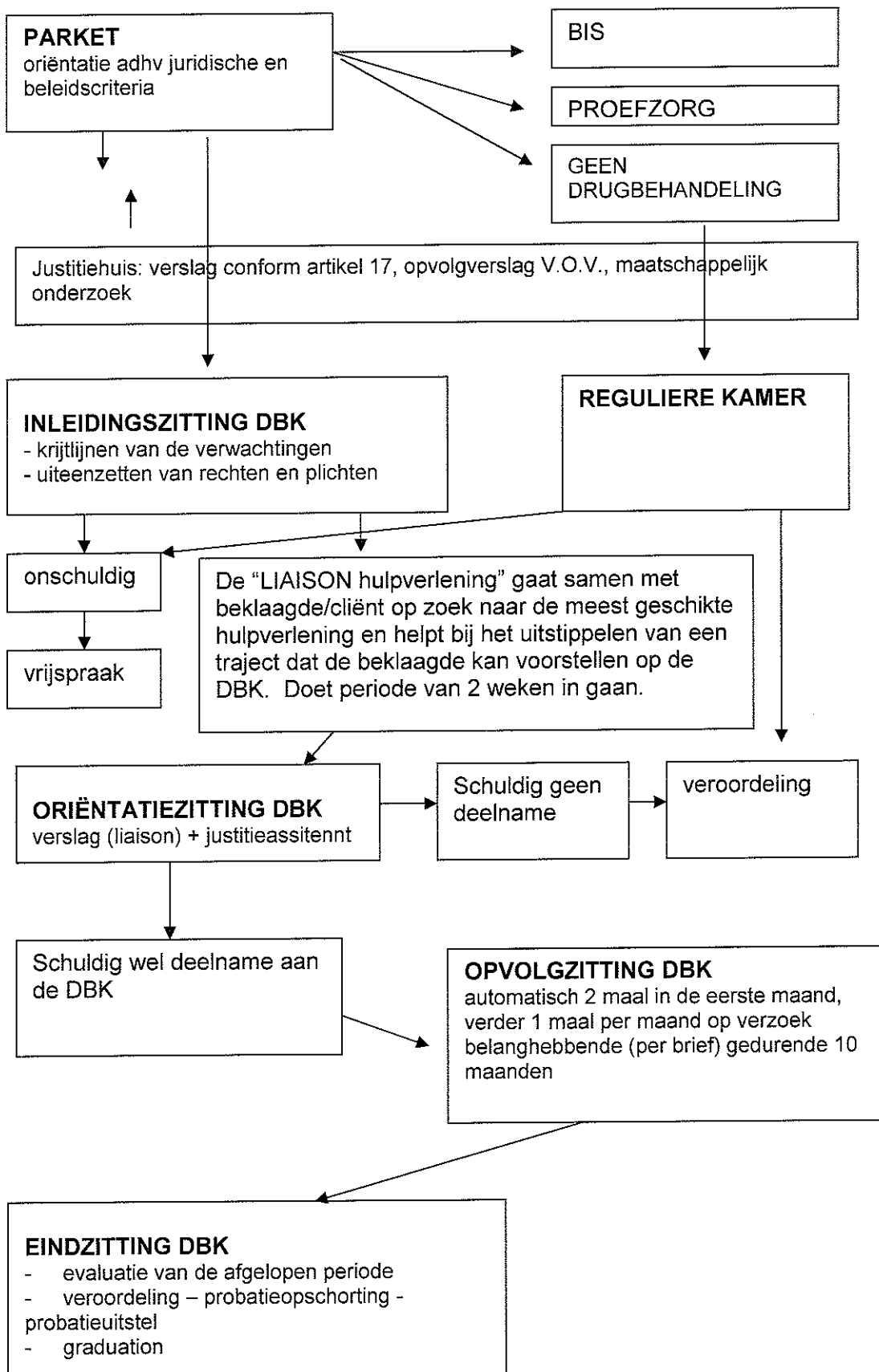
Algemeen kan worden gesteld dat in alle door ons bezochte instellingen en doorgenomen literatuur specialisme en teamwork centraal staan. Het lijkt ons onontbeerlijk dat op elk niveau steeds dezelfde mensen meewerken en dat het steeds dezelfde personen zijn die een begeleiding opstarten en opvolgen.

II. SCHEMATISCHE VOORSTELLING

A. actoren drugbehandelingskamer (DBK)

B. Traject drugbehandelingskamer (DBK)

III. HET PARKET

In eerste instantie bepaalt het openbaar ministerie aan de hand van juridische en beleidscriteria welke personen in aanmerking kunnen komen voor het systeem van de drugbehandelingskamer.

Hierbij kan de uitdrukkelijke wil van de wetgever in ogenschouw worden genomen. De doelstellingen van de (nieuwe) drugwet waren:

- preventie voor niet gebruikers en niet problematische gebruikers;
- zorgverlening, risicobeperking en integratie van de problematische gebruikers;
- repressie voor producenten en handelaars

Vanuit justitie dient op het meest geschikte niveau te worden doorverwezen naar de hulpverlening. Voor loutere gebruikers is dit het niveau van het parket, zoals nu bij proefzorg gebeurt. Voor gebruikers die druggerelateerde feiten plegen met een relatief beperkte impact voor de slachtoffers, kan dit desgevallend via het systeem van de bemiddeling in strafzaken. Voor gebruikers die reeds meerdere kansen van justitie hebben gekregen, voor verdachten waarbij proefzorg of bemiddeling mislukt en voor verlaafden die ernstige druggerelateerde criminaliteit plegen, is een dagvaarding voor de rechtbank noodzakelijk, al dan niet na een periode van voorlopige hechtenis.

In die zin kan onmiddellijk worden gewezen op de mogelijkheid die artikel 9 van de drugwet biedt. Door de invoering van dit artikel onderkent de wetgever het feit dat een drugverlaafde zich aan méér kan schuldig maken dan het loutere bezit van de verboden substanties. Volledig in de lijn met de beleidsdoelstellingen werd het artikel 9 in de drugwet gehandhaafd en werd het toepassingsgebied ervan zelfs uitgebreid.

Normaliter kan iemand die in het verleden een straf heeft opgelopen van méér dan zes maanden geen opschorting (i.e. dat de feiten bewezen worden verklaard doch er wordt geen straf opgelegd) meer genieten. Iemand die in het verleden een straf heeft opgelopen van méér dan twaalf maanden kan geen uitstel van straf meer genieten (artikel 3 en 8 probatiewet). Het artikel 9 van de drugwet verleent aan de veroordeelde de mogelijkheid – spijs hij niet onder de toepassingsvoorwaarden valt van de wet van 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie- nog steeds gunsten te verkrijgen van de rechtbank. In feite komt het erop neer dat de rechtbank nog steeds aan de beklaagde de mogelijkheid kan geven om aan de onderliggende verslavingsproblematiek te werken.

Één en ander is bijzonder relevant aangezien een problematische drugverslaving in vele gevallen aanleiding zal geven tot randcriminaliteit. Vaak zal deze randcriminaliteit sneller aan de oppervlakte komen dan de eigenlijke drugverslaving en kan de drugverlaafde reeds over een strafrechterlijk verleden beschikken.

De beklaagde kan enkel nog de gunsten van opschorting of uitstel genieten indien hij de slaapmiddelen, verdovende middelen en de psychotrope stoffen met het oog op eigen gebruik:

- vervaardigt
- verkrijgt
- bezit

of indien hij met het oog op eigen gebruik:

- het gebruik gemakkelijker maakt
- producten verkocht of te koop heeft aangeboden

indien dit niet vergezeld is van sommige van de verzwarende omstandigheden namelijk deze vermeld in artikel 2 bis § 2b, 3 en 4 (ongeneeslijke ziekte of dood, minderjarige onder de 16, feiten in het kader van een vereniging).

Één en ander heeft voor gevolg dat artikel 9 slechts kan worden toegepast indien de beklaagde eveneens wordt vervolgd wegens inbreuken op de drugwetgeving. Thans wordt niet meer vereist bij collectieve misdrijven dat de zwaarste straf op het drugdelict slaat.

Deze bepaling is ingegeven met het oog op het centraal stellen van de hulpverlening voor misdrijven die voortvloeien uit een persoonlijke drugverslaving.

Het voordeel is dat artikel 9 van de drugwet steeds de mogelijkheid zal bieden aan de rechtbank om aan het einde van de rit voorwaarden op te leggen aan de beklaagde, zelfs wanneer deze wordt vervolgd voor andere misdrijven waarop een zwaardere straf staat, of wanneer hij door zijn gerechtelijk verleden niet meer voor probatie in aanmerking komt.

Anderzijds moet er vanzelfsprekend sprake zijn van problematisch gebruik in hoofde van de druggebruiker.

Het feit dat andere druggerelateerde feiten, desgevallend geweldsdelicten, werden gepleegd dient geen beletsel te zijn voor doorverwijzing naar de drugrechtbank. Ook delicten waarbij slachtoffers gekend zijn, komen in aanmerking. Het niet betwiste deel van de schadevergoeding zal in het traject worden opgenomen.

Een richtsnoer kan zijn dat de parketmagistraat bekijkt of de drugverslaving de determinerende factor is van de andere gepleegde feiten. Wanneer vaststaat dat zonder de verslaving er zich geen feiten zouden hebben voorgedaan dient het causaal verband te worden aanvaard tussen de verslaving en de feiten.

De parketmagistraat dient de zaak toe te sturen naar de referentieparketmagistraat van de drugbehandelingskamer (= de magistraat die de zaken vatbaar voor de DBK centraliseert) voor verdere afhandeling. Deze kan vanzelfsprekend een second opinion geven.

Eenmaal de referentiemagistraat van het parket vaststelt dat een verdachte kan in aanmerking komen voor de drugbehandelingskamer (DBK), zal de beklaagde, zodra het onderzoek afgerond is, gedagvaard worden voor de DBK, en dit op zo kort mogelijke termijn. De referentiemagistraat kan, indien de beklaagde in het verleden reeds voorwaarden kreeg opgelegd, de nodige verslaggeving bij het justitiehuis opvragen, of, indien hij nog geen voorwaarden kreeg opgelegd, een maatschappelijk onderzoek bevelen bij het justitiehuis. Indien betrokkene een lopend gerechtelijk statuut heeft (probatie, VOV, VI...) zal de referentiemagistraat hierover een verslag (artikel 17) opvragen bij de probatiecommissie/justitieassistent. Zo dit niet het geval is, zal een beknopte maatschappelijke enquête worden opgevraagd. In bepaalde acute gevallen kan de referentiemagistraat de voorleiding van de beklaagde bevelen onmiddellijk na de feiten waarbij de liaison hulpverlening in samenspraak met de beklaagde/cliënt kan zoeken naar een crisisopvang (huisvesting, crisisopname...) vóór de dagvaarding.

De optie zou moeten bestaan dat de niet naar de drugbehandelingskamer verwezen beklaagde de mogelijkheid heeft om zelf te vragen dat hij wordt verwezen naar de drugcourt (zie verder 'de balie').

Het ontstaan van de DBK vereist een aanpassing op het parket op het niveau van het beleid en concrete organisatie (referentiemagistraat, parketdiensten) In dit verband kan meegedeeld worden dat de Procureur des Konings concrete toezeggingen heeft gedaan om

het geheel werkbaar te maken. De financiële impact van de reorganisatie moet na evaluatie worden onderzocht.

IV. DE ONDERZOEKSRECHTER

Wanneer de beklaagde aangehouden is omwille van druggerelateerde feiten, kan de onderzoeksrechter beroep doen op de liaison hulpverlening die met de beklaagde/cliënt een probleemanalyse kan maken, wat eventueel kan leiden tot een doorverwijzing ifv een crisisopname. Dit kan dan weer resulteren in een efficiënte vrijheid onder voorwaarden, waarbij de verdachte na afloop van het gerechtelijk onderzoek naar de drugrechtbank kan verwezen worden.

V. DE ZETEL

De bedoeling is dat in eerste instantie de drugzaken of zaken van druggerelateerde criminaliteit, waar problematisch gebruik is vastgesteld, worden gecentraliseerd bij één kamer (drugbehandelingskamer).

Hier kan een onderscheid worden gemaakt tussen de inleidende zitting, de oriëntatiezitting, de opvolgzittingen en de eindzitting.

Het systeem beoogt de beklaagde voorwaarden te doen naleven in de schoot van de zetel. Ons inziens heeft deze werkwijze meerdere voordelen:

- ervaring leert dat de beklaagde sneller zal geneigd zijn voorwaarden accuraat na te leven indien de zaak wordt aangehouden;
- bij nalevingsproblemen kan sneller worden ingegrepen;
- de voorwaarden kunnen geëvalueerd en aangepast worden naar de noden van de beklaagde; Er is meer ruimte om alle probleemgebieden van de beklaagde te analyseren en de voorwaarden daarop aan te passen;
- er kan rekening gehouden worden met de realiteit (hervalsituaties) waarbij de beklaagde op zijn verantwoordelijkheid kan worden gewezen;
- het beperkt houden van de zaak in de schoot van de zetel moet er toe leiden dat de beklaagde aan het einde van de rit een stabielere leefsituatie kent en adequate –naar de noden van de beklaagde aangepaste- voorwaarden;
- het is essentieel om een justitieassistent van het justitiehuis bij het proces te betrekken. Op die wijze kan het hoofd geboden worden aan eventueel conflicterende situaties (eventuele hangende voorstellen tot herroeping door de probatiecommissie) ten aanzien van beklaagden die reeds in het verleden probatievoorwaarden hebben verkregen én kan ervoor worden gezorgd dat de (eventuele) verdere noodzakelijke begeleiding bij einduitspraak naadloos aansluit bij hetgeen ter zitting is gebeurd.

In die zin zal er initieel intensief worden gewerkt met de beklaagde op de openbare terechtzitting. Ten einde tot snelle en correcte interventies en beslissingen te komen lijkt het ons noodzakelijk dat er een liaison van de hulpverlening aanwezig is op de zittingen (casemanager hulpverlening). Deze persoon is geen therapeutisch begeleider maar heeft doorgedreven kennis van de hulpverlening en haar werking en kan snel en correct oriënteren.

We opteren bewust voor de aanwezigheid van de liaison hulpverlening op de terechtzitting ten einde nodeloos tijdsverlies tot een minimum te beperken. Het heeft geen zin om enkel een casemanager justitie te betrekken die bij concrete problemen noodgedwongen te rade dient te gaan bij de hulpverlening. Volgens ons levert dit enkel vertragingen op.

De aanwezigheid van de justitie-assistent kan wel een belangrijk voordeel opleveren bij het houden van een overzicht van de sociale voorzieningen in de ruimste zin van het woord. Op die wijze kan hij een ondersteunende figuur worden die contacten houdt met openbare diensten om een globale probleemaanpak mogelijk te maken.

Het houden van een team vergadering –in afwezigheid van de beklaagde (zie Toronto)- blijkt niet haalbaar binnen ons systeem. De voorkeur gaat naar openheid (ook ten opzichte van de beklaagde) zodanig dat alles dient besproken in aanwezigheid van de andere actoren op de openbare terechtzitting.

Vermeldenswaardig is het feit dat het geenszins de bedoeling is dat de rechtbank tot in het detail op de hoogte wordt gebracht van de inhoud van de therapeutische begeleiding. De enige relevante informatie is te weten of de beklaagde zijn medewerking verleent en de hulpverlening een verdere samenwerking haalbaar acht.

Het systeem houdt noodzakelijkerwijze een inleidende zitting in waarbij de beklaagde de keuzemogelijkheid heeft om de vrijspraak te vragen indien hij meent onschuldig te zijn. Wanneer de feiten niet worden betwist, wordt gepolst naar de bereidheid van de beklaagde om een behandelingstraject uit te werken.

Indien hij daartoe bereid is, krijgt hij diezelfde dag nog een afspraak met de liaison hulpverlening die op de zitting aanwezig is en die samen met de beklaagde een traject kan opstellen, al dan niet met bijkomende ondersteuning vanuit het justitiehuis.

De liaison hulpverlening informeert de beklaagde/cliënt over de bestaande modules binnen de hulpverlening en helpt hem/haar bij het uitwerken van een behandelingstraject dat aansluit bij zijn/ haar specifieke problematiek. De liaison hulpverlening zal de betrokkene vervolgens helpen bij het vinden van een geschikt centrum en hem/haar bijstaan bij het leggen van de eerste contacten. De verantwoordelijkheid en de medewerking van de beklaagde bij het opstellen van dit behandelingstraject is essentieel.

De liaison hulpverlening blijft de cliënt bijstaan tijdens de contacten met de DBK en zal ook – desgevallend in samenspraak en met ondersteuning van de justitieassistent – de andere probleemgebieden van de beklaagde aanpakken. Het opstellen van het aanvankelijke behandelingstraject dient te geschieden binnen de twee weken na de inleidingszitting. In een ideaal scenario zal de beklaagde het behandelingstraject intussen aanvatten.

Bij de oriëntatiezitting heeft de beklaagde twee mogelijkheden:

- schuldig pleiten en een veroordeling vragen
- schuldig pleiten (met betrekking tot een druginbreuk) en zijn wens uitdrukken om deel te nemen aan de drugrechtbank.

Indien de beklaagde kiest voor de tweede optie, wordt op multidisciplinaire wijze het behandelingstraject voorgesteld en de te behalen doelstellingen. De beklaagde brengt verslag uit van het traject dat hij haalbaar acht, hierin bijgestaan door de liaison hulpverlening en de justitieassistent.

Naast de loutere drugproblematiek moet getracht worden op alle vlakken het leven van de beklaagde weer op de rails te krijgen. Er kan eveneens een (voorlopige) vergoedingsregeling opgesteld worden voor de eventuele burgerlijke partijen.

De rechtbank (zoals specifiek samengesteld) overloopt samen met de beklaagde het behandelingstraject en wijst hem op zijn eigen verantwoordelijkheid ter zake. Een verantwoordelijkheid die verder zal worden geëvalueerd op opvolgzittingen.

De beklaagde dient de eerste maand minimaal om de twee weken te verschijnen (behoudens therapeutische tegenindicatie), later minstens éénmaal per maand.

De liaison hulpverlening informeert de DBK als de betrokkene het behandelingstraject niet opvolgt of zich niet houdt aan de gemaakte afspraken. Daaropvolgend kan de beklaagde op zeer korte tijd worden opgeroepen om voor de rechtbank verschijnen.

Bij dergelijke automatische verschijning of gedwongen verschijning wordt gewerkt met positieve incentives en negatieve incentives die worden besproken. In het huidige systeem kan een negatieve incentive enkel bestaan uit een vermaning of verzwaring van de voorwaarden (bv. intensievere behandeling), het vrijwillig verrichten van een dienstverlening en de dreiging het programma stop te zetten en over te gaan naar de eindfase.

Positief kan zijn dat hij minder dient te verschijnen, positieve stimulatie, wegvallen van bepaalde voorwaarden (bv uitgangsverbod).

De voornaamste doelstelling is de beklaagde op duurzame en volgehouden wijze te motiveren om aan zijn verslavingsproblematiek te werken.

De formele fase heeft een maximale duurtijd van tien maanden (afhankelijk van de problematiek en het door de beklaagde zelf onderschreven behandelingstraject). Op die wijze wordt de rechtsgang niet te veel vertraagd en zal de beklaagde ook niet 'drugrechtbankziek geraken'.

Uiteindelijk wordt overgegaan naar de eindfase: de eindzitting.

Tijdens deze eindfase worden de voorbije maanden geëvalueerd en wordt toekomstgericht gekeken.

Vandaar het belang om bij de aanvang van het dossier zich te richten op artikel 9 van de drugwet. Door toepassing van dit artikel zal de beklaagde steeds alle gunsten nog kunnen genieten (opschorting en/of) uitstel en zullen er altijd verder voorwaarden kunnen worden opgelegd.

De zaak wordt derhalve in beraad genomen op het einde van de rit rekening houdende met de (positieve) elementen die zich hebben voorgedaan.

Essentieel bij druggerelateerde feiten met slachtoffer, is dat de benadeelde – minstens wat betreft het niet betwiste gedeelte - vergoed wordt in de loop van de procedure. In de loop van het behandelingstraject kan eventueel de herstelbemiddeling (dader-slachtoffer) worden ingeschreven/ gestimuleerd.

Het ontstaan van de DBK vereist een aanpassing binnen de zetel op het niveau van de concrete organisatie (bijkomende kamer, griffier, griffie) In dit verband kan meegedeeld worden dat de Voorzitter van de Rechtbank in samenwerking met de Hoofdgriffier bereid is de nodige inspanningen daartoe te leveren en reeds concrete toezeggingen heeft gedaan. De financiële impact van de reorganisatie moet na evaluatie worden onderzocht.

VI. DE BALIE

Wat het organisatorische aspect betreft op het niveau van de Balie zijn de door ons - na ruggespraak met de Stafhouder - aangesproken advocaten, Meester VAN HENDE, Meester VAN STEENBRUGGE en Meester GILLIS bereid gevonden mee te denken aan een voor hen haalbare structuur, die zijn neerslag heeft gevonden in deze tekst.

De advocaat moet in de mogelijkheid zijn een beroep te doen op de DBK, wanneer zijn cliënt door het O.M. is gedagvaard voor een gewone kamer van de rechtbank, doch wegens feiten die volgens de verdachte druggerelateerd zijn. Bij de inleiding voor de gewone kamer kan de rechter een (beknopt) maatschappelijk onderzoek aanvragen, waarop de zaak wordt uitgesteld in afwachting van dit verslag. Indien blijkt dat de beklagde in aanmerking komt voor de DBK, zou de zaak onbepaald worden uitgesteld waarop de beklagde op de eerste DBK-zitting vrijwillig verschijnt.

De balie is bereid om een voor hen haalbare structuur uit te werken ten einde gedurende gans het DBK verloop bijstand voor de beklagden te verzekeren. Organisatorisch zal één en ander moeten worden aangepast gelet op de zeer intensieve verschijningen.

VII. DE HULPVERLENING

Ook de hulpverlening is deze werkwijze genegen. Hierbij dient benadrukt dat de beklagde/cliënt ook in het regulier systeem vroeg of laat zal worden georiënteerd naar de hulpverlening. Het pilootproject beoogt ze vroeger, efficiënter en duurzamer naar de hulpverlening te verwijzen.

Het is helemaal niet de bedoeling dat de rechtbank zich mengt in het concrete inhoudelijke therapeutische gebeuren, noch dat de rechtbank op de hoogte wenst te worden gebracht van wat tot de privé-sfeer behoort. In dit verband kan opnieuw op de eigen verantwoordelijkheid van de beklagde worden gewezen.

De hulpverlening staat positief tegenover de ontwikkeling van de DBK maar er worden vragen gesteld naar capaciteit en financiële ruimte.

Er wordt een nieuwe functie in de schoot van de hulpverlening gecreëerd met de nodige financiële gevolgen. In Gent hebben we het grote voordeel dat de diverse centra van de drughulpverlening – met de steun van de Stad Gent, de Provincie Oost-Vlaanderen en de Federale Staat/Vlaamse Gemeenschap - een overkoepelende structuur hebben tot stand gebracht (Netwerk Zorgcircuit Middelenmisbruik Oost-Vlaanderen, verankerd in de VZW POVOV GGZ). De liaison hulpverlening zou in een ideaal scenario deel dienen uit te maken van deze structuur zodanig dat alle centra zich achter deze onafhankelijke figuur kunnen scharen.

Deze figuur – in aanvangsfase de enige bijkomende persoon - is onmisbaar om het pilootproject zoals hoger uitgewerkt werkbaar te maken.

De nodige middelen zouden dienen te worden vrijgemaakt en ter beschikking gesteld ten einde de meest geschikte persoon aan te werven ten einde de functie van liaison hulpverlening te vervullen, op voltijdse basis, in nauwe samenwerking met de overkoepelende organisatie van de hulpverlening (VZW POPOV GGZ).

De functie van de "liaison hulpverlening" is te beschouwen als een onderdeel van een groter zorgcircuit of netwerk.

Het netwerk omvat alle centra die aangesloten zijn bij het "zorgcircuit middelenmisbruik" van Oost-Vlaanderen. Verwijzingen naar gepaste zorgmodules buiten dit netwerk zijn uiteraard ook mogelijk.

De functie "liaison hulpverlening" is te omschrijven als een module "aanmelding en oriëntatie".

Via de drugbehandelingskamer kan de beklagde in contact komen met een "liaison hulpverlening" en door middel van een uitgebreide screening en assesment wordt de cliënt doorverwezen naar de voor hem/haar meest geschikte zorgmodule. De hoofdzorgfuncties van de "liaison hulpverlening" zijn "Aanmelding" en "Indicatiestelling". Onder "aanmelding" wordt verstaan: het kort beoordelen van de aangemelde hulpvraag met het oog op een snelle verwijzing naar een gepaste zorgmodule. Onder "indicatiestelling" wordt hier verstaan: een onderzoek van de hulpvraag met het oog op het afbakenen en verhelderen van de problematiek in functie van diagnostiek, advisering en oriëntering.

Annemie Serlippens
Substituut Parket Gent

Jorn Dangreau
Rechter Gent

Dirk Vandevelde
Voorzitter "netwerk zorgcircuit
middelenmisbruik" Oost-Vlaanderen

Johan Sabbe
Procureur des Konings

Roland Tack
Voorzitter rechtbank van Eerste Aanleg

Dominique Matthys
Staffhouder van de balie te Gent